

ZARZĄD WSPÓLNYM PRAWEM AUTORSKIM

Michał Markiewicz

MONOGRAFIE

ZARZĄD WSPÓLNYM PRAWEM AUTORSKIM

Michał Markiewicz

MONOGRAFIE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 lipca 2018 r.

Redakcja serii
Janusz Barta
Ryszard Markiewicz
Alicja Pollesch

Wydawca
Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący
Joanna Ołówek

Opracowanie redakcyjne
Firma AB Agnieszka Bąk

Łamanie
Wolters Kluwer Polska

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawoLubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2018

ISBN 978-83-8124-783-2

ISSN 1897-4392

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	15
Podziękowania	17
Słowo wstępne.....	19

Część pierwsza

USTAWOWA REGULACJA ZARZĄDU WSPÓLNYM PRAWEM AUTORSKIM

Rozdział 1

Wprowadzenie.....	29

Rozdział 2

Czynności stanowiące zarząd prawem autorskim.....	35
2.1. Uwagi ogólne	35
2.2. Wykonywanie prawa autorskiego.....	36
2.2.1. Uwagi ogólne	36
2.2.2. Wykonywanie prawa do całości utworu i do jego części.....	40
2.2.2.1. Uwagi ogólne	40
2.2.2.2. Utwory współautorskie nierozłączne	40
2.2.2.3. Utwory współautorskie rozłączne.....	43
2.2.3. Czynności zachowawcze	54
2.2.3.1. Uwagi ogólne	54
2.2.3.2. Czy czynności zachowawcze stanowią czynności zarządu?	56

2.2.3.3. Dopuszczalność sprzeciwu względem czynności zachowawczych.....	60
2.2.3.4. Zakres czynności zachowawczych na gruncie prawa rzeczowego	65
2.2.3.5. Czynności zachowawcze dotyczące prawa autorskiego.....	67
2.2.4. Czynności prawne	70
2.2.5. Czynności faktyczne.....	76
2.2.6. Czynności procesowe lub urzędowe	78
2.2.6.1. Uwagi ogólne	78
2.2.6.2. Roszczenia dotyczące naruszenia prawa	81
2.2.6.3. Pozostałe roszczenia dotyczące wspólnego prawa.....	84
2.2.6.4. Czynności urzędowe dotyczące prawa autorskiego.....	88
2.3. Czynności pozostające poza kategorią zarządu wspólnym prawem autorskim	89
2.3.1. Umowa modyfikująca zasady zarządu prawem autorskim	89
2.3.2. Czynności zbliżone do czynności zarządu wspólnym prawem autorskim	92
2.3.3. Inne czynności niestanowiące zarządu wspólnym prawem autorskim.....	93

Rozdział 3

Zgoda na czynność zarządu prawem	97
3.1. Charakter prawny zgody na dokonanie czynności zarządu	97
3.2. Wymogi dotyczące zgody	99
3.2.1. Forma zgody	99
3.2.2. Odbiorcy oświadczenia woli o zgodzie na dokonanie czynności zarządu	101
3.2.3. Sprecyzowanie przedmiotu zgody.....	103
3.3. Odwołalność zgody a trwałość decyzji zarządu	104
3.4. Trwałość decyzji zarządu a zmiana podmiotowa po stronie współuprawnionych	108
3.5. Decyzja zarządu a umowa modyfikująca zasady zarządu	111

Rozdział 4**Ustawowe wymogi co do liczby zgód współuprawnionych z tytułu autorskich praw majątkowych wymaganych do podjęcia czynności zarządu tymi prawami**

do podjęcia czynności zarządu tymi prawami	115
4.1. Uwagi ogólne	115
4.2. Dominująca koncepcja dotycząca zakresu podmiotowego art. 9 ust. 3 i art. 9 ust. 4 pr. aut.....	117
4.3. Alternatywna koncepcja dotycząca zakresu podmiotowego art. 9 ust. 3 i art. 9 ust. 4 pr. aut....	120
4.3.1. Uzasadnienie celowościowe zawężenia kręgu podmiotów objętych zakresem art. 9 ust. 3 i art. 9 ust. 4 pr. aut.....	120
4.3.2. Zawężenie kręgu uprawnionych objętych zakresem regulacji art. 9 ust. 3 i art. 9 ust. 4 pr. aut.	124
4.3.2.1. Uwagi ogólne	124
4.3.2.2. Spadkobiercy.....	125
4.3.2.3. Nabywcy praw majątkowych.....	127
4.3.2.4. Jedyni twórcy utworu, którzy następnie przenieśli na osobę trzecią część praw do niego	127
4.3.2.5. Podmioty niebędące twórcami, które nabywają prawa majątkowe do utworu <i>ex lege</i> ...	128
4.3.3. Konsekwencje prawne zawężenia rozumienia terminu „współtwórca” użytego w art. 9 ust. 3 i art. 9 ust. 4 pr. aut.....	131
4.3.3.1. Relacje między współtwórcami.....	131
4.3.3.2. Relacje między współtwórcami a innymi podmiotami praw autorskich.....	131
4.3.3.3. Relacje między współuprawnionymi z prawa autorskiego w przypadku braku w ich kręgu współtwórców.....	134
4.3.3.4. Zakres badania przez sąd interesów współtwórców oraz innych podmiotów prawa autorskiego	136
4.3.4. Podział na czynności zwykłego zarządu oraz czynności przekraczające zakres zwykłego zarządu w prawie autorskim	139

4.4. Zakres podmiotowy art. 9 ust. 2 pr. aut.....	145
4.5. Wnioski.....	149

Rozdział 5

Czynności prawne z osobami trzecimi w ramach zarządu prawem autorskim – konstrukcja prawna umów z osobami trzecimi.....

5.1. Uwagi ogólne	151
5.2. Zarząd wspólną rzeczą	153
5.2.1. Uwagi ogólne	153
5.2.2. Koncepcja braku reprezentacji.....	157
5.2.2.1. Podstawowe założenia	157
5.2.2.2. Relacje zewnętrzne.....	161
5.2.2.3. Relacje wewnętrzne.....	196
5.2.2.4. Wnioski dotyczące koncepcji braku reprezentacji.....	210
5.2.3. Koncepcja reprezentacji	212
5.2.3.1. Podstawowe założenia	212
5.2.3.2. Relacje zewnętrzne.....	220
5.2.3.3. Relacje wewnętrzne.....	229
5.2.3.4. Wnioski dotyczące koncepcji reprezentacji.....	231
5.2.4. Podstawowe problemy związane z przyjęciem jednej z dwóch prezentowanych wyżej koncepcji.....	232
5.2.4.1. Odpowiedzialność współwłaścicieli niepodejmujących działań względem osoby trzeciej (w ramach zawierania umowy).....	232
5.2.4.2. Problem nadmiernego ograniczenia odpowiedzialności współwłaścicieli w przypadku czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu.....	236
5.2.4.3. Porównanie kwestii występowania z roszczeniami, w tym z roszczeniami zachowawczymi.....	237
5.2.4.4. Odmienna regulacja Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.....	238
5.2.5. Koncepcja przyjęta w „roboczym” projekcie nowego Kodeksu cywilnego.....	241

5.2.6. Sugestie co do modyfikacji projektu k.c.	244
5.3. Modyfikacje zasad zarządu rzeczą w przypadku zarządu prawem autorskim.....	245

Rozdział 6

Odpowiedzialność współuprawnionych za czynności podjęte wbrew zasadom zarządu prawem autorskim	253
6.1. Odpowiedzialność względem osób trzecich	253
6.2. Odpowiedzialność względem pozostałych współuprawnionych	254
6.2.1. Uwagi ogólne	254
6.2.2. Naruszenie zobowiązania do niepodejmowania czynności wbrew zasadom zarządu	256
6.2.3. Wkroczenie przez współuprawnionego w prawo do korzystania z utworu	258
6.2.4. Wkroczenie przez współuprawnionego w prawo do rozporządzenia utworem.....	262
6.2.5. Wkroczenie przez współuprawnionego w prawo do wynagrodzenia	267

Rozdział 7

Sądowa ingerencja w zarząd wspólnym prawem autorskim	273
7.1. Zgoda sądu na dokonanie czynności zarządu	273
7.1.1. Zakres badania sądu	273
7.1.2. Skutki zgody sądu na dokonanie czynności zarządu.....	275
7.1.3. Trwałość orzeczenia sądu	278
7.2. Zarządca prawami autorskimi	280
7.2.1. Uwagi ogólne	280
7.2.2. Powołanie zarządcy w przypadku zastosowania dominującej koncepcji dotyczącej art. 9 pr. aut., przewidującej stosowanie tego przepisu do wszystkich współuprawnionych	281
7.2.3. Powołanie zarządcy w przypadku zastosowania koncepcji dotyczącej art. 9 pr. aut. przewidującej stosowanie tego przepisu wyłącznie do współtwórców	285

7.2.4. Powołanie zarządcy w przypadku obowiązywania umowy modyfikującej zasady zarządu wspólnym prawem autorskim.....	289
7.2.5. Konstrukcja prawna stanowiąca podstawę dokonywania czynności zarządu przez zarządcę powołanego na podstawie art. 203 k.c.....	290
7.2.6. Kompetencje zarządcy oraz współuprawnionych wobec powołania zarządcy.....	291
7.3. Zakaz dokonania czynności z art. 202 k.c.....	297

Część druga

UMOWNE MODYFIKACJE ZASAD ZARZĄDU PRAWEM AUTORSKIM

Rozdział 8

Wprowadzenie	303

Rozdział 9

Ogólne informacje dotyczące umowy modyfikującej zasady zarządu	307
9.1. Podstawy kompetencji do umownego modyfikowania zasad zarządu wspólnym prawem autorskim	307
9.2. Zakres umowy modyfikującej zasady zarządu.....	308
9.3. Związanie umową modyfikującą zasady zarządu wszystkich współuprawnionych.....	312
9.4. Brak wymogu formy umowy modyfikującej zasady zarządu	314
9.5. Konieczna treść umowy modyfikującej zasady zarządu wspólnym prawem	315
9.5.1. Uwagi ogólne.....	315
9.5.2. Przedmiot umowy – autorskie prawa majątkowe (pola eksploatacji)	316
9.5.3. Modyfikacja zasad ustawowych.....	319
9.6. Konstrukcje prawne wpływające na relacje z osobami trzecimi, wykorzystywane w ramach umowy modyfikującej zasady zarządu.....	320
9.6.1. Uwagi ogólne.....	320

9.6.2. Konstrukcja reprezentacji.....	321
9.6.2.1. Uwagi ogólne	321
9.6.2.2. Ustawowa konstrukcja reprezentacji (wraz z umownymi modyfikacjami).....	322
9.6.2.3. Umowna konstrukcja reprezentacji.....	322
9.6.3. Konstrukcja zastępstwa pośredniego.....	324
9.6.3.1. Element konieczny do uznania konstrukcji zastępstwa pośredniego za konstrukcję zarządu wspólnym prawem.....	324
9.6.3.2. Ustawowa konstrukcja zastępstwa pośredniego (wraz z umownymi modyfikacjami)	328
9.6.3.3. Umowna konstrukcja zastępstwa pośredniego	328
9.7. Stosunek prawny wspólności w przypadku obowiązki umowy modyfikującej zasady zarządu.....	329
9.8. Wpływ umowy modyfikującej zasady zarządu na skuteczność czynności zarządu podejmowanych względem osób trzecich.....	330

Rozdział 10

Charakter umowy modyfikującej zasady zarządu prawem.....	333
10.1. Uwagi ogólne	333
10.2. Przedmiot modyfikacji umowy zmieniającej zasady zarządu	335
10.3. Przegląd stanowisk doktryny co do charakteru umów objętych zakresem art. 221 k.c.....	337
10.4. Krytyka stanowisk wyrażanych w doktrynie	339
10.5. Własne ujęcie – umowa o złożonym charakterze	344
10.5.1. Uwagi ogólne	344
10.5.2. Postanowienia umowne o charakterze zobowiązującym	345
10.5.3. Postanowienia umowne o charakterze upoważniającym	346
10.5.4. Postanowienia umowne o charakterze organizacyjnym	346
10.6. Wnioski.....	351

Rozdział 11

Normy bezwzględnie wiążące w zakresie zarządu prawem.....	353
11.1.	Uwagi ogólne 353
11.2. Charakter prawny norm dotyczących wymogów, jakie należy spełnić do podjęcia czynności zarządu (art. 199 zd. 1, art. 201 zd. 1, art. 204 oraz art. 209 k.c.)	359
11.3. Normy dotyczące sądowej ingerencji w zarząd	362
11.3.1. Zakres dopuszczalnej umownej modyfikacji norm przewidujących ingerencję sądu w zarząd	362
11.3.2. Definicja „większości współwłaścicieli” w zakresie przepisów dotyczących kontroli sądowej (art. 204 k.c.).....	365
11.3.3. Charakter prawny norm dotyczących uprawnień współwłaścicieli w sytuacji, gdy nie można uzyskać zgody odpowiedniej dla danej czynności liczby współwłaścicieli (art. 199 zd. 2, art. 201 zd. 2, art. 203 k.c. pierwsza z alternatywnych przesłanek)....	368
11.3.4. Charakter prawny norm dotyczących kwestionowania podjętych „decyzji” zarządu wspólnym prawem (art. 202, art. 203 k.c. przesłanki druga i trzecia)	372
11.3.5. Roszczenie o zniesienie współwłasności	373
11.4. Pozostałe przepisy dotyczące zarządu.....	374
11.5. Zastosowanie powyższych uwag do zarządu prawem autorskim	375

Rozdział 12

Problem trwałości postanowień umowy zmieniającej zasady zarządu prawem	379
12.1. Uwagi ogólne	379
12.2. Trwałość umowy a prawo do jej wypowiedzenia.....	382
12.2.1. Uwagi ogólne	382
12.2.2. Prawo do wypowiedzenia a charakter umowy modyfikującej zasady zarządu	385
12.2.3. Wykładnia art. 221 k.c. w związku z regulacją art. 365 ¹ k.c.	387

12.2.4. Kwalifikacja wypowiedzenia umowy modyfikującej zasady zarządu prawem autorskim jako czynności zarządu.....	394
12.2.5. Możliwość wprowadzenia długiego okresu wypowiedzenia lub terminu, od którego umowę można wypowiedzieć.....	395
12.2.6. Podsumowanie	398
12.3. Trwałość umowy zawartej na czas oznaczony.....	398
12.4. Trwałość umowy a nabycie udziałów przez osobę trzecią	402
12.5. Trwałość umowy a sądowa ingerencja.....	405
12.5.1. Uwagi ogólne	405
12.5.2. Nadzwyczajna zmiana stosunków (art. 357 ¹ k.c.) ...	405
12.5.3. Artykuł 199 zd. 2 i art. 201 zd. 2 k.c., art. 203 k.c. przesłanka pierwsza oraz art. 9 ust. 3 pr. aut.	408
12.5.4. Artykuł 202 i art. 203 k.c. przesłanka druga i trzecia.....	410
12.5.5. Wpływ powołania zarządcy sądowego (art. 203 k.c.) na obowiązywanie umowy modyfikującej zasady zarządu.....	411
12.6. Trwałość postanowień umownych a klauzule adaptacyjne.....	414
12.7. Wnioski.....	416

Rozdział 13

Problem umownego oznaczenia udziałów w prawie autorskim.....	419

Rozdział 14

Szczegółowe kwestie związane z umową modyfikującą zasady zarządu	431
14.1. Zakres dozwolonego korzystania z utworu przez poszczególnych współuprawnionych.....	431
14.2. Relacje pomiędzy umową modyfikującą zasady zarządu a umową licencyjną.....	433
14.3. Postanowienia dotyczące autorskich praw osobistych ...	434

Rozdział 15	
Modele umów o zarząd wspólnym prawem	437
15.1. Uwagi ogólne	437
15.2. Umowa o „rozdział” prawa autorskiego	439
15.3. Umowa upoważniająca jedną osobę do sprawowania zarządu prawem.....	443
15.4. Umowa zastępująca umowę licencji niewyłącznej	453
15.5. Pozostałe umowy modyfikujące zasady zarządu	456
Podsumowanie	459
Bibliografia.....	477

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.)
- k.p.c. – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 1360)
- k.r.o. – ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 682 ze zm.)
- k.s.h. – ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1577 ze zm.)
- p.w.p. – ustawa z 30.06.2000 r. – Prawo własności przemysłowej (Dz.U. z 2017 r. poz. 776)
- pr. aut. – ustawa z 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1191 ze zm.)

Czasopisma i publikatory

- BOSN – baza orzeczeń Sądu Najwyższego (dostępna na stronie: www.sn.pl)
- BSN – Biuletyn Sądu Najwyższego
- Dz.U. – Dziennik Ustaw
- EIPR – European Intellectual Property Review
- KPP – Kwartalnik Prawa Prywatnego
- KUPRP – Kwartalnik Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej
- MoP – Monitor Prawniczy
- NP – Nowe Prawo
- OSNC – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
- OSNCP – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna i Pracy

OSNC-ZD	- Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna – Zbiór Dodatkowy
OSP	- Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPiKA	- Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
Pal.	- Palestra
PiP	- Państwo i Prawo
PPH	- Przegląd Prawa Handlowego
PS	- Przegląd Sądowy
PUG	- Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
Rej.	- Rejent
SI	- Studia Iuridica
SC	- Studia Cywilistyczne
TPP	- Transformacje Prawa Prywatnego
ZNUJ	- Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. W tym seria: ZNUJ Prace z Prawa Własności Intelektualnej, ZNUJ Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej, Prace Instytutu Prawa Własności Intelektualnej Uniwersytetu Jagiellońskiego (kontynuacja ZNUJ PWiOWI)

Inne

o.z.z.	- organizacja zbiorowego zarządzania
SN	- Sąd Najwyższy
SO	- Sąd Okręgowy
TK	- Trybunał Konstytucyjny
TSUE	- Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
ZAiKS	- Stowarzyszenie Autorów ZAiKS (początkowo Związek Autorów i Kompozytorów Scenicznych)

PODZIĘKOWANIA

Chciałbym złożyć serdecznie podziękowania wszystkim osobom, które przyczyniły się do kształtu niniejszej publikacji, w szczególności promotorowi prof. Andrzejowi Matlakowi, promotorowi pomocniczemu dr. Tomaszowi Targoszowi, prof. Jerzemu Pisulińskiemu oraz recenzentom prof. Aurelii Nowickiej i prof. Stanisławowi Sołtysińskiemu.

SŁOWO WSTĘPNE

Konstrukcja zarządu wspólnym prawem autorskim określa relacje, jakie panują pomiędzy kilkoma podmiotami tego samego prawa. Jest to zagadnienie istotne z praktycznego punktu widzenia, szczególnie w rzeczywistości, w której, jak wskazano w doktrynie prawniczej, zjawisko współtwórczości stało się powszechniejsze w stopniu nieprzewidywalnym jeszcze kilka lat temu¹. Ma na to wpływ rozwój technologii cyfrowej oraz globalizacja, która ma szczególne znaczenie w przypadku rozpowszechniania dóbr kultury². Odrębnym źródłem wspólności prawa jest dziedziczenie, w każdym przypadku, gdy pojawia się więcej niż jeden spadkobierca podmiotu, któremu przysługują prawa wyłączne.

Równocześnie obserwuje się w doktrynie zagranicznej, że z zarządem wspólnym prawem na dobrach niematerialnych wiąże się wiele problemów prawnych, a przyjęcie rozwiązań prowadzących do wspólności prawa traktowane jest jako ostateczność. Ta niechęć do wspólności prawa związana jest w znacznym stopniu z niepewnością wynikającą z interpretacji przepisów dotyczących tego zagadnienia³. Nie inaczej jest w Polsce, gdzie problematyka wspólności prawa autorskiego nie stanowiła przedmiotu pogłębionej analizy prawnej, a zagadnienie zarządu wspólną rzeczą, do którego w dużej mierze odsyłają przepisy prawnoautorskie, także nie jest wyczerpująco opracowane, ponadto stanowi podstawę wielu kontrowersji.

¹ Por. M. Perry, T. Margoni, *Ownership in complex authorship: a comparative study of joint works*, EIPR 2012/34(1), s. 29

² Por. M. Perry, T. Margoni, *Ownership...*, s. 29.

³ Por. D. Marchese, *Joint ownership of intellectual property*, EIPR 1999/21(7), s. 364.

Z tego względu potrzebne było sprecyzowanie zasad sprawowania zarządu wspólnym prawem, w tym skutków określonych działań. Przedmiotem analizy w niniejszej pracy jest zatem zarząd prawem autorskim sprawowany zarówno w oparciu o przepisy prawa (zarząd ustawowy, zarząd sądowy), jak i w oparciu o umowę pomiędzy współuprawnionymi (zarząd umowny).

Punktem wyjścia do szerszych rozważań stały się następujące pytania badawcze:

- 1) Czy art. 9 pr. aut. w zakresie przepisów dotyczących zarządu wspólnym prawem autorskim odnosi się wyłącznie do współtwórców, czy także do innych współuprawnionych?
- 2) Czy w ramach czynności zarządu stanowiących czynności prawne z osobami trzecimi obowiązuje konstrukcja reprezentacji współuprawnionych, czy braku reprezentacji, i jakie są skutki przyjętej konstrukcji?
- 3) Czy możliwe jest zawarcie trwałej umowy modyfikującej zasady zarządu wspólnym prawem autorskim?
- 4) Które przepisy stanowią ograniczenie swobody umownego modyfikowania zasad zarządu wspólnym prawem autorskim (zawierają normy bezwzględnie wiążące)?

Poza zakresem niniejszej rozprawy znalazły się rozważania dotyczące aspektów międzynarodowych. Trzeba bowiem zauważyć, że kwestia wspólności prawa autorskiego nie jest regulowana na szczeblu międzynarodowym. Także w prawie Unii Europejskiej nie ma podstaw do tworzenia takich regulacji. Stąd kwestia odpowiedniej regulacji została pozostawiona do swobodnej decyzji poszczególnych państw.

W pracy nie poruszam także zagadnienia wykonywania praw osobistych do utworu. Choć mam świadomość, że prawa te mogą stanowić w konkretnych okolicznościach przeszkodę w wykonywaniu majątkowych praw autorskich, to jednak zgodnie z dominującym stanowiskiem doktryny nie mają one charakteru wspólnego⁴. Odmienne stanowisko

⁴ Por. m.in.: J. Barta, R. Markiewicz, *Prawo autorskie*, Warszawa 2016, s. 129; D. Flisak [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, red. D. Flisak, Warszawa 2015, s. 178.

prezentuje A. Nowicka, która zaznacza, że „w zakresie wykraczającym poza regulację zawartą w art. 9 ust. 1–4 PrAut, autorskie prawa osobiste, pomimo iż ich źródłem jest współautorstwo, a przedmiotem – utwór wspólny, nie powinny być traktowane jako objęte wspólnością, lecz jako odrębne uprawnienia osobiste każdego z współtwórców”⁵. Tym samym Autorka ta mimo zwrócenia uwagi na okoliczność, że „wszystkie uregulowane w prawie cywilnym przypadki wspólności odnoszą się wyłącznie do praw majątkowych”⁶, uznaje, że w zakresie kwestii uregulowanych w art. 9 ust. 1–4 pr. aut. występuje wspólność praw osobistych, która jednak równocześnie dzieli się na niezależne prawa, w przypadku kwestii nieuregulowanych w tym przepisie. Równocześnie A. Nowicka odrzuca kwalifikację tej wspólności praw osobistych jako wspólności w częściach ułamkowych oraz wspólności łącznej⁷. Wydaje się, że jeśli uznalibyśmy dopuszczalność stosowania art. 9 ust. 1 pr. aut. do praw osobistych, należałoby uznać, iż wspólność praw osobistych ma charakter ułamkowy – skoro dopuszczalne jest żądanie wyznaczenia przez sąd „wielkości udziałów”. W takim ujęciu trudno zrozumieć wyłączenie stosowania przepisów dotyczących współwłasności w częściach ułamkowych względem praw osobistych (art. 9 ust. 5 pr. aut.). Przyjęcie koncepcji wspólności autorskich praw osobistych prowadziłyby także do możliwości podjęcia czynności zarządu takim wspólnym prawem osobistym wbrew woli części współtwórców, w szczególności w przypadku stosowania art. 9 ust. 2 pr. aut., ale także na mocy orzeczenia sądowego, tj. art. 9 ust. 3 pr. aut. Także dochodzenie roszczeń w przypadku naruszenia wspólnego prawa mogłoby dotyczyć sytuacji, gdy jeden lub więcej ze współtwórców nie uznaje, że doszło do naruszenia jego więzi z utworem poprzez określone działanie. Niezależnie od powyższych argumentów należy zwrócić uwagę na treść art. 16 pr. aut., w którym wskazuje się, że „(...) autorskie prawa osobiste chronią nieograniczoną w czasie i niepodlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu więź twórcy z utworem”. Gdyby uznać istnienie wspólnych praw osobistych, należałoby stwierdzić, że w zasadzie istnieje nie tylko ochrona więzi twórcy z utworem, ale także

⁵ A. Nowicka [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 13, *Prawo autorskie*, red. J. Barta, Warszawa 2017, s. 102.

⁶ A. Nowicka [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 13, s. 101.

⁷ A. Nowicka [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 13, s. 101.

więzi pomiędzy twórcami. Dopuszczalne byłoby bowiem dochodzenie roszczeń przez współtwórcę X także w sytuacji, gdyby uznawał on, że doszło do naruszenia jedynie więzi z utworem twórcy Y – konstrukcja wspólnego prawa musiałaby jednak przewidywać, że naruszenie więzi twórcy Y z utworem równocześnie narusza prawa osobiste twórcy X (stąd swoista więź pomiędzy twórcami). Trzeba jednak zaznaczyć, na co słusznie zwraca uwagę A. Nowicka, że posłużenie się innymi zwrotami w ust. 1–4 art. 9 („prawo autorskie”) oraz w ust. 5 art. 9 pr. aut. („autorskie prawa majątkowe”) może budzić wątpliwości. Z tego względu *de lege ferenda* wskazane byłoby przesądzenie, że reguły dotyczące zarządu dotyczą wyłącznie praw majątkowych.

W związku z powyższym przyjmuję, że w zakresie praw osobistych nie występuje problem zarządu sprawowanego przez kilka podmiotów uprawnionych do tego samego prawa.

Należy również zauważyć, że ewentualne ograniczenia wykonywania wspólnych praw majątkowych w związku z prawami osobistymi twórców nie mają swojej specyfiki w przypadku wspólności autorskich praw majątkowych. Podobne problemy powstają bowiem w każdej sytuacji, gdy prawa majątkowe i prawa osobiste do tego samego utworu przysługują równolegle różnym podmiotom.

Poza zakresem moich rozważań znalazły się również kwestie źródła powstania wspólności oraz przesłanek współtwórczości. Zagadnienia te zostały dostatecznie opracowane w doktrynie prawniczej, a stanowią jedynie punkt wyjścia do przedmiotu niniejszej pracy, tj. zasad wykonywania wspólnego prawa.

W pracy nie rozważam także charakteru wspólności prawa autorskiego – w związku z przepisem przewidującym przyznanie poszczególnym współuprawnionym „udziałów w prawie” (art. 9 ust. 1 pr. aut.) ewentualna próba konstruowania wspólności łącznej do autorskich praw majątkowych wydaje się niezasadna. Nie zajmuję się także kwestią zniesienia wspólności prawa, zagadnienie to nie stanowi bowiem zarządu prawem, a prowadzi do wygaśnięcia wspólności.

Niniejsza rozprawa została podzielona na dwie części: w pierwszej skupiam się na ustawowej regulacji zasad zarządu prawem autorskim, natomiast w drugiej rozważam problematykę związaną z umową modyfikującą zasady zarządu.

W rozdziale 1 określam założenia wspólnego prawa autorskiego, a także zwracam uwagę na kontrowersyjne kwestie wymagające analizy w ramach niniejszej pracy. Następnie, w rozdziale 2, przedstawiam katalog czynności zarządu wspólnym prawem autorskim w oparciu o podział na czynności prawne, faktyczne, procesowe i urzędowe. Nadto zwracam uwagę na kwestię czynności zachowawczych, które mogą należeć do każdej z wymienionych kategorii czynności, oraz wykonywania prawa do całości i do części utworu. Wskazuję także na czynności dotyczące wspólnego utworu, których podjęcie nie jest regulowane przez przepisy dotyczące zarządu. W rozdziale 3 skupiam się na analizie prawnej instytucji zgody na czynność zarządu oraz zwracam uwagę na stan prawny powstający w chwili uzyskania wymaganej przez ustawę do podjęcia danej czynności liczby zgód. Następnie, w rozdziale 4, analizuję zakres podmiotowy art. 9 pr. aut., przedstawiając dominującą koncepcję zakładającą, że przepis ten dotyczy wszystkich współuprawnionych, oraz prezentuję alternatywne rozwiązanie interpretacyjne prowadzące do objęcia zakresem tej regulacji wyłącznie twórców utworu współautorskiego. W tym drugim ujęciu w stosunku do pozostałych współuprawnionych zastosowanie miałyby przepisy Kodeksu cywilnego stosowane w drodze analogii. W rozdziale 5 koncentruję się na najbardziej doniosłej kwestii związanej z zarządem wspólnym prawem autorskim, tj. na czynnościach prawnych z osobami trzecimi. Skupiam się tu na konstrukcji prawnej stanowiącej podstawę podejmowania czynności prawnych, stanowiących czynność zarządu, z osobami trzecimi oraz na skutkach takiej czynności, zarówno dla relacji współuprawnionych z osobą trzecią, jak i dla relacji pomiędzy współuprawnionymi. Z kolei w rozdziale 6 koncentruję się na odpowiedzialności współuprawnionych za czynności podjęte bez zgody określonej – wymaganej przez ustawę – liczby współuprawnionych, wskazuję zatem podstawy odpowiedzialności, a także zakres czynności, których podejmowanie nie wiąże się z ingerencją we wspólne prawa. W rozdziale 7 przedstawiam instytucje prawne związane z sądową ingerencją w zarząd prawem autorskim, tj. zgodę sądu na czynność za-

rządu, zarządcy sądowego oraz zakaz dokonania czynności zarządu. Te rozważania kończą pierwszą część pracy, dotyczącą ustawowej regulacji zarządu wspólnym prawem autorskim.

W drugiej części pracy koncentruję się na umownych modyfikacjach zasad zarządu wspólnym prawem. W rozdziale 8 wskazuję na kierunki prowadzonej analizy, zaznaczam także, że umowa modyfikująca zasady zarządu może być alternatywą dla umowy rozporządzającej prawem lub umowy licencyjnej, jeśli obie te umowy nie spełniają oczekiwań stron planowanej czynności prawnej – także w sytuacji, gdy podmiotem prawa jest tylko jedna osoba. Możliwe jest bowiem sprzedanie osobie trzeciej części udziałów w prawie wraz z równoczesnym zawarciem umowy modyfikującej zasady zarządu w ten sposób, aby reguły wykonywania wspólnego prawa odpowiadały potrzebom obu stron stosunku umownego. W rozdziale 9 omawiam podstawowe wymogi oraz konstrukcje związane z umową modyfikującą zasady zarządu, w tym m.in.: zakres takiej umowy, konieczną treść umowy, konstrukcje, w oparciu o które można wykonywać umowny zarząd w zakresie czynności prawnych z osobami trzecimi, skutki umowy dla oceny skuteczności umów zawieranych z osobami trzecimi. W dalszej kolejności, w rozdziale 10, analizuję charakter prawny umowy modyfikującej zasady zarządu, zwracając uwagę na możliwość przyjęcia, że część postanowień takiej umowy ma charakter organizacyjny, a zatem nie stanowi zobowiązania. W rozdziale 11 staram się rozstrzygnąć, które przepisy dotyczące zarządu wspólnym prawem autorskim zawierają normy bezwzględnie wiążące, ograniczając tym samym swobodę w kształtowaniu postanowień umowy modyfikującej zasady zarządu. W rozdziale 12 skupiam się na kwestii trwałości umowy modyfikującej zasady zarządu, tj. na tym, czy można zawrzeć umowę, która nie będzie podlegała wypowiedzeniu, oraz zwracam uwagę na okoliczności mogące prowadzić do wygaśnięcia umowy lub zmiany jej treści. W następnym, 13 rozdziale omawiam problem umownego oznaczenia udziałów we wspólnym prawie. Ograniczenia w tym zakresie mogą bowiem wpływać negatywnie m.in. na pewność kształtowania relacji pomiędzy współuprawnionymi w ramach umowy modyfikującej zasady zarządu. W rozdziale 14 analizuję różne szczegółowe zagadnienia związane z umową modyfikującą zasady zarządu wspólnym prawem autorskim. W rozdziale 15 wskazuję na podstawowe

modele umów modyfikujących zasady zarządu, w tym w szczególności na: umowę o „rozdział” prawa autorskiego, umowę upoważniającą jedną osobę do sprawowania zarządu, umowę zastępującą umowę licencji. Wymieniam także inne przykładowe rozwiązania, które umowa może zawierać.

W niniejszej pracy zastosowano dogmatycznoprawną oraz teoretycznoprawną metodę badawczą. Tylko dla zobrazowania możliwych alternatywnych rozwiązań wskazano na rozwiązania prawne zarządu wspólnymi prawami autorskimi przyjęte w innych porządkach prawnych, m.in. w USA, Niemczech oraz we Francji. Rozważania teoretycznoprawne podparte są przykładami ukazującymi ich praktyczne konsekwencje. Ze względu na nierozbudowaną regulację zarządu wspólnym prawem oraz rzeczą w pracy konieczne było częste sięganie do wykładni funkcjonalnej przepisów prawa. Całość literatury oraz orzecznictwa była przeze mnie gromadzona w ramach korzystania z internetowych systemów informacji prawnych, w tym w szczególności z bazy LEX, Legalis oraz Westlaw, a także z kwerend bibliotecznych w Katedrze Prawa Własności Intelektualnej Uniwersytetu Jagiellońskiego, na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz w Bibliotece Jagiellońskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego.

We wstępie chciałbym także zaznaczyć, że w pracy niejednokrotnie odnoszę się do zasad zarządu wspólną rzeczą przewidzianych w Kodeksie cywilnym. Zabieg ten jest niezbędny dla określenia zasad zarządu wspólnym prawem autorskim. Wynika to z ograniczonej regulacji tego zagadnienia w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz odesłania do odpowiedniego stosowania przepisów o współwłasności rzeczy w częściach ułamkowych. W przedstawionych rozważaniach zmuszony byłem zatem także do przeprowadzenia rozważań dotyczących zarządu rzeczą wspólną. Część zagadnień dotyczących poruszanej problematyki nie została bowiem w sposób dostateczny, z punktu widzenia tematyki tej pracy, omówiona w doktrynie prawniczej na gruncie Kodeksu cywilnego. Dopiero przyjęcie określonej interpretacji przepisów Kodeksu cywilnego dotyczących zasad zarządu rzeczą mogło być podstawą dla ewentualnego zaproponowania ich modyfikacji, ze

względu na odpowiednie stosowanie tych przepisów Kodeksu cywilnego do zarządu wspólnym prawem autorskim.

Obszerny rozdział dotyczący konstrukcji prawnej umów z osobami trzecimi⁸ ma kluczowe znaczenie dla zarządu prawem autorskim, w przypadku którego podnosi się, że: „interes twórcy (przynajmniej majątkowy) polega na różnych formach udostępniania dzieła (...) innym. Praktycznie trudno wyobrazić sobie realizację majątkowego aspektu prawa na określonym dobru niematerialnym bez nawiązania przez uprawnionego stosunków prawnych”⁹.

⁸ Rozdział 5 niniejszej pracy.

⁹ M. Pyziak-Szafnicka [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 1, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. M. Safjan, Warszawa 2012, s. 833.

Część pierwsza

**USTAWOWA REGULACJA ZARZĄDU
WSPÓLNYM PRAWEM AUTORSKIM**

Rozdział 1

WPROWADZENIE

W tej części pracy analizie zostanie poddana ustawowa regulacja zarządu wspólnym prawem autorskim. Rozważania dotyczyć zatem będą zarówno ustawowego modelu zarządu, jak i tak zwanego sądowego zarządu, tj. kompetencji sądu do ingerowania w sposób zarządu.

W związku ze szczątkową regulacją wspólności prawa w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych, stosowaniem do niej w drodze analogii lub odpowiednio przepisów Kodeksu cywilnego o współwłasności rzeczy oraz brakiem w doktrynie prawniczej pogłębionej analizy problemów, zarówno na gruncie prawa autorskiego, jak i na gruncie prawa rzeczowego, już na wstępie pragnę zaznaczyć, że część zaprezentowanych poglądów obarczona jest cechą dużej kontrowersyjności.

Do najbardziej dyskusyjnych rozważań należą te dotyczące:

- 1) skutków kwalifikowanych do czynności zarządu, umów z osobami trzecimi, a ściślej – istnienia zasady reprezentacji lub jej braku w przypadku współuprawnionych niedziałających względem osoby trzeciej (tj. nieskładających oświadczeń woli osobie trzeciej); dominująca koncepcja braku reprezentacji prowadzi, jak się wydaje, do trudnych do zaakceptowania konsekwencji – rozważam tę kwestię w rozdziale 5 niniejszej pracy;
- 2) zakresu podmiotowego art. 9 pr. aut., tj. odpowiedzi na pytanie o to, czy art. 9 pr. aut. dotyczy wyłącznie twórców w ścisłym tego słowa znaczeniu, czy także współuprawnionych: przyjęcie pierwszej koncepcji prowadzi do stosowania przepisów Kodeksu

cywilnego w drodze analogii do współuprawnionych, co w konsekwencji może prowadzić do ułatwienia podejmowania części czynności zarządu (wymóg jednomyślności ustępuje na rzecz wymogu większości) – o problemie tym piszę w rozdziale 3 niniejszej pracy;

- 3) wykonywania prawa do części utworu, w tym w szczególności części mającej samodzielne znaczenie – kontrowersje w tym zakresie związane są z podstawą prawną podejmowania czynności zarządu oraz dystrybucją przychodu z czynności zarządu – szerzej o tej problematyce piszę w podrozdziale 2.2.2. niniejszej pracy;
- 4) dopuszczalności powołania sądowego zarządcy prawami autorskimi, wbrew bowiem dominującemu stanowisku doktryny istnieje istotna podstawa do kwestionowania możliwości przyjęcia takiego rozwiązania – szerzej problem ten omawiam w podrozdziale 7.2 niniejszej pracy.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że przedmiotem moich badań są zagadnienia związane z zarządem wspólnym prawem autorskim. Pomijam zatem w zasadzie problematykę podstaw powstania wspólnego prawa autorskiego, która została dostatecznie opracowana w polskiej doktrynie prawa autorskiego¹. Skrótowo można jednak wskazać, że wspólność prawa autorskiego może powstać poprzez:

- 1) wspólne stworzenie utworu (współautorstwo),
- 2) dziedziczenie (konstrukcja czasu trwania ochrony prawnoautorskiej zakłada zmianę podmiotu praw – w tym możliwość rozszerzenia kręgu osób uprawnionych),
- 3) przeniesienie praw (albo na kilku nabywców, albo jedynie części praw/udziałów),
- 4) stworzenie utworu w postaci programu komputerowego częściowo w ramach obowiązków pracowniczych, a częściowo poza nimi².

¹ Por. J. Banasiuk, *Współtwórczość i jej skutki w prawie autorskim*, Warszawa 2012.

² W takim przypadku część praw majątkowych przysługuje twórcy utworu, a część pracodawcy – przy czym oba te podmioty prawa do utworu nabywają *ex lege*. Por. wyrok SA w Łodzi z 8.10.2014 r., I ACa 489/14, LEX nr 1544882.

Ważną kwestią, na którą chciałbym zwrócić uwagę, jest okoliczność, że wspólność autorskich praw majątkowych w zakresie praw do korzystania z utworu ze względu na charakter ich konstrukcji dotyczy praw na konkretnych polach eksploatacji. W przypadku wspólności, która powstaje *ex lege*, sprawa o tyle nie jest skomplikowana, że obejmuje ona wszystkie prawa majątkowe do utworu, a w przypadku późniejszego powstania nowych pól eksploatacji – także prawa do tych pól eksploatacji. Natomiast w przypadku nabycia praw w drodze umowy wspólność obejmie jedynie te pola eksploatacji, w przypadku których będzie więcej niż jeden podmiot uprawniony. Nie powstaje zatem wspólność, gdy różne podmioty mają prawa do różnych pól eksploatacji.

W pracy posługuję się pojęciem kompetencji, przez które rozumiem możliwość działania zgodnego z zasadami zarządu, tj. podjęcia czynności zarządu. Z kolei przez „decyzję zarządu” rozumiem zbiór zgód współuprawnionych uprawniający (zgodnie z wymogiem zasad zarządu) do podjęcia czynności zarządu.

Przedstawione w niniejszej pracy rozważania dotyczą utworów. Poza ramami moich badań znalazły się zagadnienia związane z prawami pokrewnymi. Należy jednak skrótowo zaznaczyć, że w przypadku artystycznych wykonań art. 92 pr. aut. odsyła do odpowiedniego stosowania art. 9 pr. aut. dotyczącego wspólności prawa i zarządu prawem, a zatem prowadzona w ramach niniejszej pracy analiza zagadnień prawnych ma zastosowanie także do tego prawa pokrewnego, z dopuszczeniem możliwości drobnych modyfikacji ze względu na specyfikę przedmiotu ochrony³.

³ W przypadku zarządu prawami do artystycznych wykonań trzeba zwrócić uwagę na art. 91 pr. aut., który stanowi: „Domniemywa się, że kierownik zespołu jest umocowany do reprezentowania praw do zespołowego artystycznego wykonania. Domniemanie to stosuje się odpowiednio do części artystycznego wykonania mających samodzielne znaczenie”. Jak podnosi S. Tomczyk, regulacja ta ma ułatwić zarząd tym prawem: „przyjęcie zasady jednomyślności w wykonywaniu wspólnego prawa przez współuprawnionych (jak ma to miejsce na gruncie prawa autorskiego – art. 9 ust. 3 [pr. aut. – przyp. M.M.] mogłoby uniemożliwić faktyczne wykonywanie tych praw” – S. Tomczyk, *Artyści wykonawcy – prawa i ich ochrona*, Warszawa 2008, s. 106.

Michał Markiewicz – doktor nauk prawnych; radca prawny specjalizujący się w zagadnieniach prawa autorskiego, ochrony dóbr osobistych oraz prawa umów.

Publikacja prezentuje ustawowe zasady zarządu, możliwości ingerencji sądu w zarząd oraz umowne modyfikacje zasad zarządu. Autor omawia kwestie związane zarówno z zarządem wspólnym prawem autorskim, jak i zarządem wspólną rzeczą (przepisy te bowiem mają odpowiednie zastosowanie do zarządu wspólnymi prawami autorskimi).

W publikacji przedstawiono m.in.:

- zakres czynności zarządu prawem autorskim,
- konstrukcję zgody na czynność zarządu,
- ustawowe wymogi liczby zgód koniecznych do podjęcia czynności zarządu,
- konstrukcję prawną umów zawieranych z osobami trzecimi w ramach czynności zarządu oraz skutki takich umów.

Autor wyczerpująco omawia też umowy modyfikujące zasady zarządu, co może stanowić istotną pomoc przy redakcji odpowiednich umów między współuprawnionymi z tytułu praw autorskich.

Szczegółowo opisane zostały m.in. umowy:

- o „rozdział” prawa autorskiego,
- upoważniająca jedną osobę do sprawowania zarządu prawem,
- zastępująca umowę licencji niewyłącznej.

Książka jest przeznaczona dla prawników praktyków: adwokatów, radców prawnych, sędziów, notariuszy. Zainteresuje także pracowników naukowych zajmujących się omawianą tematyką.

Publikacja rekomendowana przez katedrę Prawa Własności Intelektualnej Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL
WWW.PROFINFO.PL

CENA 129 ZŁ (W TYM 5% VAT)